

GAZDASÁGI ÉRTÉKVIZSGÁLATOK BEMUTATÁSA

nébih

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE BERUHÁZÓ EURÓPA

Nébih Fajtakísérleti Állomásainak bemutató üzemi programja és fejlesztése

*Bemutató üzemi célok a megvalósulási
helyszínek függvényében:*

Tordas	kertészeti (zöldség, gyümölcs) fajok, szántóföldi és üvegházi termesztési körülmények, ökológiai gazdálkodásra alkalmas fajták vizsgálata
Pölöske	kertészeti (gyümölcs) fajok vizsgálata
Székkutas	szántóföldi fajok vizsgálata
Monorierdő	erdészeti fajok vizsgálata, fajtakitermesztés, burgonya rezisztenciavizsgálat

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: Nébih) Mezőgazdasági Genetikai Erőforrások Igazgatósága végzi a fajtaelismeréshez szükséges vizsgálatokat és a fajtakitermesztést (posztkontroll vizsgálat). A hazánkban elismert fajták az Európai Unió egész területén szaporíthatóak és forgalmazhatóak.

A fajtakísérleti állomások az ország fontosabb termőterületein helyezkednek el. A fajtakísérleteket a hazai és nemzetközi jogszabályokban foglaltak figyelembevételével, egységes módszertan alapján végezzük.

A fajtakísérleti és fajtakitermesztő állomások modernizálásával, olyan növényfajtakísérleteket lehet végezni, melyekkel limitálhatóak a mezőgazdasági termesztés bizonytalanságából adódó negatív hatások,

növelhető a termésbiztonság, valamint a növényi kórokozókkal, kártevőkkel szembeni ellenállóképesség. A gazdálkodók olyan innovatív ismereteket, növénykultúrákat (fajtákat), környezetvédelmi megoldásokat ismerhetnek meg, amelyek alkalmazása révén optimalizálhatják a termelést, csökkenthetik a szennyezőanyag kibocsátást, valamint eredményesen alkalmazkodhatnak a fenntartható fejlődés feltételeihez.

A Székkutasi állomás 60,57 ha földterülettel rendelkezik Csongrád-Csanád vármegyében

Nagyon jó minőségű, 30-35 Ak értékű, mészlepedékes csernozjomtalaj, igen magas foszfor- és káliumtartalommal, Arany-féle kötöttségi szám: 45-50. Az állomáson szántóföldi fajok vizsgálata történik.

Bemutató üzemi látogatási programok:

1. **GÉV vizsgálatok bemutatása**
2. Kalászosok bemutatása
3. Kalászosok rezisztenciája „1. séta”
4. Kalászosok rezisztenciája „2. séta”
5. Kísérleti eredmények használata
6. Kórtani bemutató
7. Kukorica és cirok fajtabemutató
8. Méhészeti foglalkozás
9. Olajos növényfajok és nem kalászos gabonafélék nyári szemléje
10. Olajos növényfajok és nem kalászos gabonafélék tavaszi szemléje
11. Olajos növényfajok őszi szemléje
12. Székkutasi állomás bemutató program

Nébih gazdasági értékvizsgálati rendszere

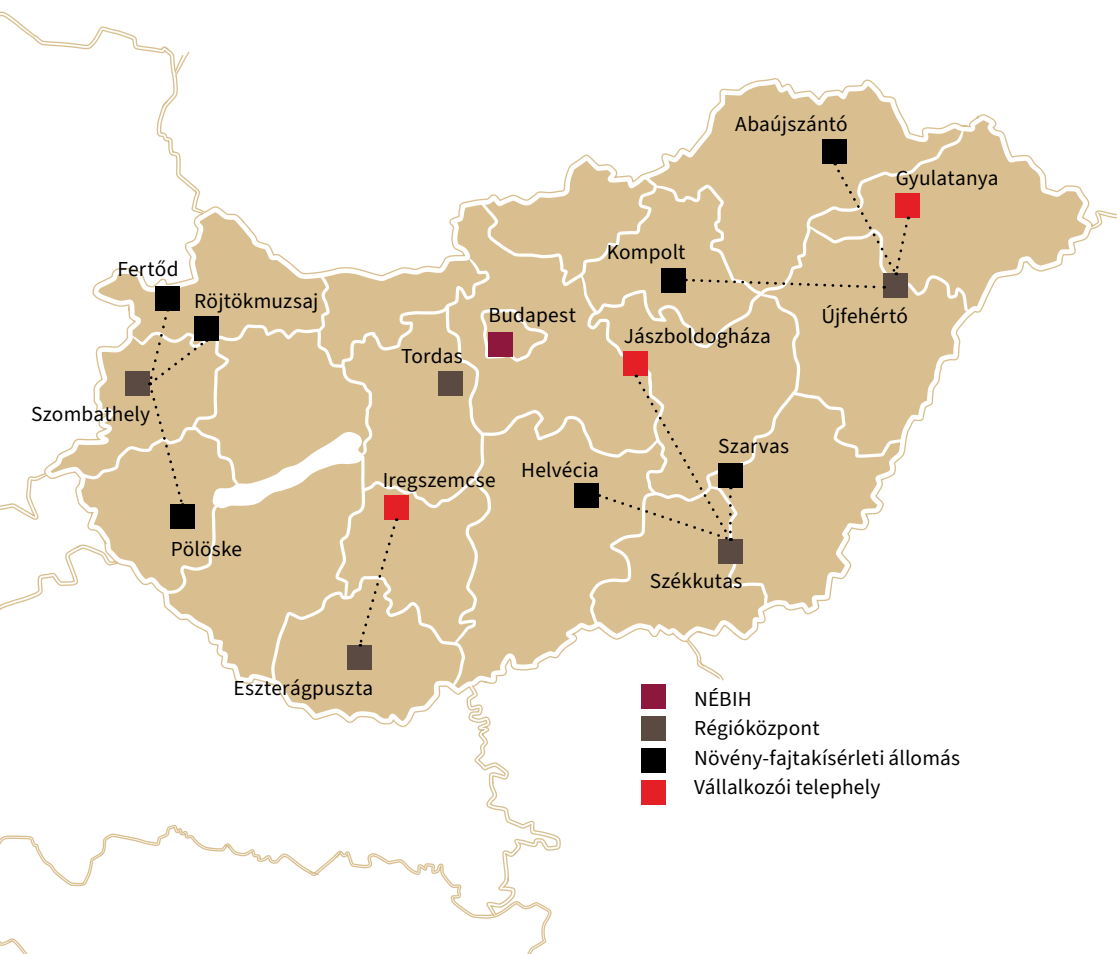
A biológiai alapok feladata a megfelelő genetika és a biodiverzitás megőrzése mellett, a környezetnek és a természetesi céloknak megfelelő fajta nemesítése és termesztésbe állítása. A hozamok jelentős növekedése a mezőgazdasági termelésben részben az új fajtáknak és hibrideknek köszönhető. Mindezek nemzetközi és nemzeti szinten is szabályozva vannak, egy új fajta a kérelemtől az elismerésig, valamint a vetőmag kereskedelemig egy másra épülő jogszabályok által vezérelt, mely az EU tagországok jogi gyakorlatával összhangban történik.

Magyarországon a Vetőmagtörvény szerint a növényfajta állami elismeréséhez és a növényfajta-oltalom megszerzéséhez szükséges kísérleti vizsgálatokat a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) Mezőgazdasági Genetikai Erőforrások Igazgatósága (MGEI) végzi és ennek érdekében fajtakísérleti és fajtakitermesztő állomásokat működtet.

Az állami elismerés alapfeltétele a nemzetgazdaságilag meghatározó növényfajok esetében a gazdasági értékvizsgálat (GÉV) és a morfológiai vizsgálatokon alapuló, megkülönböztethetőség, egyöntetűség és stabilitás vizsgálatok (DUS). A Nemzeti Fajtajegyzéken szereplő összes faj vizsgálatára egységes vizsgálati módszertan (metodika) kidolgozására került sor.

A metodikák speciálisan GÉV-re vonatkozó részei a gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása a gazdasági érték megállapítása és a standardok használata.

Az EU gazdaságilag meghatározó (109) növényfajai esetében az állami elismerés feltétele a termesztési és felhasználási érték mutatója. Hazánkban 23 önálló növényfajra és 3 fajcsoportra, összesen 67 növényfajra van kidolgozott nemzeti vizsgálati módszertan.

Hazánkban jelenleg 15 növényfajta-kísérleti állomáson van lehetőség fajtakísérlet beállítására, melyek zömén szántóföldi kultúrák vizsgálatára kerül sor.

Az előterjesztési szempontjai közül legfontosabb a termőképesség és mint minőségi paraméter a beltartalom. A beltartalmi mutatók a fehérje-, sikk-, olaj-, zsírsav- és a cukortartalom fajspecifikusak. Továbbá a jelölt nem rendelkezhet a termesztés és hasznosítás szempontjából jelentős kockázatokat magában hordozó egyéb hátrányos tulajdonsággal (pl. stressz-érzékenység).

A GÉV része a hibridek kórtani vizsgálata, amely megmutatja az adott jelölt ellenállóságának/fogékonyságának a mértékét. A fajták növénykórtani besorolása öt fogékonysági kategóriába történik, rezisztens (1) - nagyon fogékony (5). A végső minősítést a vizsgálati években kapott kategóriák átlagával állapítjuk meg. A jelölt a kötelezően felvételezett betegségekre nem lehet nagyon fogékony (5), vagy kettő esetében közepesen fogékonyabb (4).

A kísérletek elbírálása során a kísérlet elfogadására kerül sor, amennyiben a parcellák jelölése rendben megtörtént; a kísérleti terület az egész tenyészidő folyamán megfelelő kultúrállapotban volt; a növényzet a fajtákra jellemző módon egyenletesen fejlődik, tápanyaghiány, talajfoltok, agrotechnikai hibák nem teszik kiegyenlítettlené; nem érte jelentős elemi-, vagy vadkár; az előírt megfigyeléseket, méréseket a kijelölt határidőre elvégezték, és ezt megfelelően dokumentálták, az adatokat rögzítették, továbbították; valamint a CV értéke 15%-nál kisebb. Amennyiben ezen esetek valamelyike nem teljesül, a kísérlet kizárására kerül sor.

Az előterjesztés feltételeinek alapkövetelménye, hogy a fajtajelölt megkülönböztethető, egynemű és állandó legyen. Másik követelmény a megfelelő bejegyezhető fajtanev, amely lehetővé teszi a fajta kétséget kizáró azonosítását és megfelel az EU egész területén a vonatkozó külön előírásoknak. Amennyiben a szántóföldi fajta vizsgálata kötelezően előírt, szükség van pozitív GÉV eredményre is.

A Nébih a gazdasági értékvizsgálatok lezárása után, ha a DUS vizsgálatok eredménye pozitív volt és van elfogadható fajtanev, a GÉV eredmények ismeretében fajtajelöltet állami elismerésre, vagy a vizsgálatok megszüntetésére, a Fajtaminósító Bizottság Szántóföldi Szekciójára elterjeszti, mely javaslatot tesz.

Az előterjesztés, a Bizottság állásfoglalása és a kérelmező véleményének függvényében döntés születik, a Nébih határozatot hoz, valamint elismerő okiratot ad ki. A határozathozatal, valamint a fajta állami elismerésének Vigor nyilvántartási rendszerbe történő bejegyzését követően válik lehetővé a vetőmag-forgalmazás.

Az EU minden tagországa számára kötelezővé teszi a Nemzeti Fajtajegyzék elkészítését, és annak működtetését. A Nemzeti Fajtajegyzékek összessége adja a Közöségi Fajtakatalógust. Az EU-ban növénytermesztés céljára forgalmazni csak minősített, államilag elismert fajtát lehet. Bár mely EU tagországban hivatalosan regisztrált fajta szaporítható és szaporítóanyaga forgalomba hozható az EU teljes területén.

Kukorica- és cirokfélék GÉV bemutatása

A fajtajelöltek 2-3 vizsgálati év után kaphatják meg az állami elismerést, és ez után kerülhetnek a köztermesztésbe.

GÉV kísérletek beállítására a faj nemzetgazdasági fontosságától függően 5-8 helyen kerül sor, melyekből legalább 3-4 helyen értékelhetőnek kell lenni a kísérleteknek az adott vizsgálati évben.

A gazdasági érték megállapítására standard hibrideket alkalmazunk, az általuk elért eredményeket legalább el kell érniük, vagy meg kell haladniuk a jelölteknek. Ettől bizonyos esetekben el lehet térni, engedményt jelent, ha valamely más jelentős gazdasági tulajdonságában (pl. rezisztencia) kiemelkedőnek bizonyult a fajtajelölt. Kórtani tényezők esetén az értékelhetőség alapfeltétele, hogy legyen megfelelő fertőzési nyomás, a fajták közötti különbségek esetén, a legfogékonyabb fajta el kell, hogy érje a 20%-os fertőzést.

Szemes kukorica gazdasági értékét meghatározó tulajdonságok

- Termőképesség
- Tenyészidő (FAO számmal és érécsoport-megjelöléssel kifejezve)
- Szárszilárdság (dőlés és törés külön-külön, és az összevont adat)
- Kórtani jellemzők (külön értéktáblázatban)
- Vízmérési adatok (a tenyészidő meghatározásához szükségesek)

Silókukorica gazdasági értékét meghatározó tulajdonságok

- Termőképesség (Wendey analízis alapján szarvasmarhára meghatározott összenergia)
- Tenyészidő (FAO számmal és érécsoport-megjelöléssel kifejezve)
- Felszáradás
- Kórtani jellemzők (külön táblázatban)
- Vízmérési adatok (a tenyészidő meghatározásához szükségesek)

**Szemescirok, silócirok, szudánifű
és cirok x szudánifű hibrid gazdasági
értékét meghatározó tulajdonságok**

- Termőképesség
- Állóképesség
- Tenyészidő
- Növénykórtani tulajdonságok

**Seprűcirok gazdasági értékét
meghatározó tulajdonságok**

- Termőképesség (szakálltermés)
- Minőségi tulajdonságok
- I. osztályú szakálltermés aránya
- Állóképesség
- Növénykórtani tulajdonságok

Kalászos GÉV bemutatása

*A gazdaságilag jelentősnek
mondható fajok (őszai búza,
őszai árpa, durumbúza) fajtái
3, az egyéb kalászosok fajtái
2 vizsgálati év után kaphatják
meg az állami elismerést,*

és ez után kerülhetnek a köztermesztésbe. Az agronómiai tulajdonságok megállapítása és értékelése (szemtermést, hektoliter-tömeg, ezerszemtömeg, növénymagasság, megdőlés, télállóság) standard fajtákhoz viszonyítva történik.

Kalászosok gazdasági értékét meghatározó tulajdonságok

- Szemtermés
- Szárszilárdság (megdőlés)
- Szántóföldi télállóság, kifagyás fitotronban
- Hektolitertömeg
- Ezerszemtömeg
- Fehérjetartalom

A búza gazdasági értékét meghatározó beltartalmi tulajdonságok

- sikértartalom
- fehérjetartalom
- Zeleny-index
- Hagberg-féle esésszám
- Farinográfós téstastabilitás, értékszám, értékcsoport, vízfelvevő képesség
- Alveo-, vagy Extenzográfós vizsgálat (fajtabejelentő döntése alapján)

Durumbúza esetében:

- sárgapigment-tartalom, szemolina kihozatal

Zöldtakarmány célú rozs és tritikálé értékét meghatározó tulajdonságok

- zöld terméshozam
- szárazanyagtartalom
- összes energiatermés Wendey analízis alapján
- szárszilárdság (megdőlés)
- télállóság

A kalászosok gazdasági értékét meghatározó növénykórtani rezisztenciavizsgálatok

Minden faj esetében a döntést befolyásoló betegségek körébe esik a fuzariózis, valamint a rozsdabetegségekkel (sárgarozsda, vöröszroszda, szárrozsdá) szembeni ellenállóképesség. A lisztharmat és egyéb levélfoltosságok okozó kórokozók megítélése a Fajtaminősítő Bizottság hatásköre.

Olajos növényfajok GÉV bemutatása

Napraforgó gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok

A GÉV tulajdonságok értékelése a véletlen blokkelrendezés szerinti egytényezős kísérletek szokásos metodikája szerint történik (lásd Dr. Sváb János: Biometriai módszerek a kutatásban, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1981. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás).

- Termőképesség
- Beltartalmi értékek (olajtartalom és fehérjetartalom, a HO hibridekre és vonalakra zsírsavösszetétel)
- Egyéb különleges tulajdonságok (szín, ezerkaszattömeg)
- Tenyészidő
- Állóképesség, (szárszilárdság)
- Növénykórtani tulajdonságok

Őszi káposztarepce gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok:

- Termőképesség: A termés megállapítása az arra alkalmasnak ítélt kísérleti helyeken elfogadott parcellák termése alapján történik. Nedvességtartalom adatok megadása helyenként.
- Növénymagasság
- Télállóság: A kipusztulás egyértelműen a téli időjárásnak köszönhető. A télállósági bonitálás eredménye eléri a 6,0 értékszámot.
- Állóképesség
- Minőségi tulajdonságok: Helyenkénti átlagmintából: - olajtartalom, - glükóz-inoláttartalom, - vetőmag erukasav-tartalom, - fehérjetartalom, egyéb különleges beltartalmi tulajdonságok (zsírsav összetétel).
- Növénykórtani tulajdonságok: Sclerotinia, Phoma.

Szója gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok:

- Termőképesség: A termés megállapítása az arra alkalmasnak ítélt kísérleti helyeken elfogadott parcellák termése alapján történik. Nedvességtartalom adatok megadása helyenként. A kiértékelés egytényezős varianciaanalízissel történik.
- Növénymagasság: Egytényezős varianciaanalízis alapján értékelve.
- Állóképesség: Betakarítás előtt ismétlésenként kell megállapítani az alábbiak szerint:
  - ▶ 9 = a növény függőlegesen áll kiváló,
  - ▶ 7 = a növény a függőlegeshez viszonyítva 0-30% közötti mértékben dőlt jó,
  - ▶ 5 = a növény a függőlegeshez viszonyítva 30-60% közötti mértékben dőlt közepes,
- ▶ 3 = a növény a függőlegeshez viszonyítva 60-90% közötti mértékben dőlt gyenge,
- ▶ 1 = a növény a földön fekszik (90%) rossz.
- Minőségi tulajdonságok: Helyenkénti átlagmintából egytényezős varianciaanalízissel: - olajtartalom, - fehérjetartalom, - egyéb különleges beltartalmi tulajdonságok (zsírsav összetétel).
- Növénykórtani tulajdonságok: Fellépés esetén vizsgálandó: fehérpenészes szárhothadás, szójaperonoszpóra, egyéb betegségek.

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
Mezőgazdasági Genetikai Erőforrások Igazgatóság

1024 Budapest, Keleti Károly u. 24.
portal.nebih.gov.hu
ugyfelszolgalat@nebih.gov.hu
+36 1 336 9000